గొప్పవారితో గుసగుసలు

శ్రీనాథుడు

కీ॥ శే॥ శ్రీ వారణాసి శ్రీనివాసరావు

[కొండవీడుదుర్గం—నెమళ్ళబురుజు దగ్గర చప్టా—సుఖాసీనుడై శ్రీనాథుడు—పరిసరాల కొందరు—శిష్యులు శ్రీ॥లు]

కొందరు బ్రాహ్మణులు: (ప్రవేశిస్తూ) ధీమణీ, కవిసార్వభౌమా!

నేను: (ప్రవేశం)

కొందరు: "బ్రాహ్మీదత్తవరప్రసాదు డవురు
 ప్రజ్ఞావిశేషోదయా
జిహ్మస్వాంతుడ వీశ్వరార్చనకళా
 శీలుండ వభ్యర్హిత
బ్రహ్మాండాదిమహాపురాణచయ తా.
 త్పర్యార్థ నిర్ధారిత
బ్రహ్మజ్ఞాన సుధీనిధానమవు నీ
 భాగ్యంబు సామాన్యమే!"

శ్రీ: (నన్ను కనుసైగచేసి) రావోయి రా, కూర్చో. వస్తానన్న వేళ కొచ్చావ్. రాత్రి వంట పూటింట్లో సౌకర్యంగా వుందా?

నే: చిత్తం. వీరంతా యెవరండీ?

శ్రీ: ఇప్పు డాపద్యం చదివినవాళ్ల నేమన్నా? కొందరో నొకడు.: వందిమాగధు లనంకే. (నాతో) ఏమండోయ్! మీ రెవరో యెరుగం గాని మా సార్వభౌముడి గారి పాడ కనుపిస్తే మే మెప్పుడైనా వచ్చి యిట్లా గౌరవిస్తుంటాం.

నే: మా సార్వభౌముడి అంటారేం మన సార్వభౌము డనక (శ్రీతో) అంటే తమ రెన్నటికీ సార్వభౌములే నన్నమాట వీరు వందిమాగధులు. (స్త్రీలను జూపుతూ) వారో?

శ్రీ: (చిరునవ్వు నవ్వుతూ) వాండ్ల నేమన్నా? నా పాడ కనబడ్తే వాండ్లు తయారౌతూంటారు.

నే: వాండ్లులేందే, తమకు కాలక్షేపం కాదుగా!

శ్రీ: ఇంకేం యెరుగున్నావుకదా.

నే: ఎరక్కేం, జగద్విదితం! అయితే ఆస్తోత్రంలో ఉరుప్రజ్ఞావిశేషోదయాజిహ్మస్వాంతుడ వంటే యేమి టండీ?

శ్రీ: ఎట్లా చెప్పను! దానికేం ఎన్నిమాట్లో ఎందరితోనో చెప్పింది. నీ యెదుట చెప్పక పోవడమేం, పాపం ఏదో రహస్యంగా కనుక్కోవాలనివచ్చిన వాడికి. ముందు నాకేం రహస్యా ల్లేవని తెలుసుకో. అందుకనే వీండ్ల నవతలికి పొమ్మన్నా, నీవడిగిందానికి. బాగా మాట్లాడుతా నన్నమాట పెంచా గానీ చేత సైనం తనొక్కి అర్థంచేసుకో.

నే: తెలిసింది. మహాపురాణచయతాత్పర్యార్థనిర్ధారితబ్రహ్మజ్ఞానసుధీనిధానమవు అన్నారే, బ్రహ్మజ్ఞానానికి, పురాణాలకు సంబంధ మేమిటి?

శ్రీ: మహాపురాణతాత్పర్యార్థ మేమిటో గట్టిగా విచారిస్తే పురాణాలకు బ్రహ్మజ్ఞానానికి ఉన్న సంబంధం తెలుస్తుంది.

నే: అంటే?

శ్రీ: అంటే యేమిటంటే, ఏపురాణ తాత్పర్యం అర్థంచేసుకున్నా, 'ఇదంతా వట్టిదని, బ్రహ్మనిత్య'మనేరా తేలేది. అది సత్యమా పురాణ మీ పులలణమనక అష్టాదశ పురాణాలూ గాలించి నిర్ధారణచేసుకుంటే మంచిది.

నే: (ఆశ్చర్యంతో) మిమ్మల్ని చూస్తే నాకాశ్చర్యమౌతూంది. ఆంధ్రకవుల్లో మీయంత దేశాటనం చేసినవారు, కష్టాలు పడ్డవారు, సుఖపడ్డవారు, పాండిత్యం సంపాదించినవారు నలువురు మెచ్చుకుంటూ హడలిపోయే కవిత్వం చెప్పినవారూ ఎవరూలేరే! ఒక్కొక్కసారి నాకు మీ రూరికే యింటిపట్టున పట్టు మని నెల్లాళ్లైనా వున్నారా అనుపిస్తుందే, అన్ని పురాణాలు కూడా యెట్లా యెప్పుడు చదివారు, వాటి తాత్పర్యార్థ నిర్ధారితబ్రహ్మజ్ఞానా న్నెపుడు సేకరించుకున్నారా అని విస్తుపోతూవుంటా.

శ్రీ: అదేమిటోయ్, వెర్రి శంక! బ్రాహ్మీదత్తవరప్రసాద మే మైందనుకున్నావ్?

నే: చిత్తం తెలివితక్కువశాణ్ణి, దాన్లోనే వుందిగా. అయితేనయ్యా సర్వజ్ఞ సింగమనీడు సభలో 'సెటులమెప్పించెదో నన్ను నింకమీద, సరససద్గుణనికురుంబ శారదాంబ' చెప్పినపద్యం, ఏదో చప్పాలని చెప్పిన పద్యమా—

శ్రీ: అర్థమైంది. లేకుంటే మీకు దేవీ ప్రత్యక్షు ముందా అని కామా నీసందేహం. దానికేంజెప్పను? ఆ విషయ మేం జెప్పినా మీకాలం వాండ్లు నమ్మరుగా?

నే: కొంచె మట్లాయిట్లా, అడుగుతా గాని నేను నమ్మకమున్నవాణ్ణే; సెలవియ్యండి.

శ్రీ: ఐతే చెప్తావిను - నాకే కాదు పదేళాలు పొంది సిద్ధిచెందినవాం డ్లందరకు దేవతా ప్రత్యక్షు మనుగుంది. వాండ్ల కట్టి యవస్థలో నైనా తల్చుకుంటే దేవి కంఠ్లయెదుట నిల్చున్నట్లుంటుంది. నా కా రాజుగారి సభకేగేటప్పటి కందలి పండితుల్ని, పండితప్రభువును జూచేటప్పటి కాయమ్మ ప్రత్యక్షంగా నట్లా గన్నా. ఎప్పుడూ నా కట్లాగే ఉంటుంది. ఇప్పుడూ అట్లాగే వుంది.

నే: చిత్తం, నేనూ కొంతయెరుగున్నా.

[ఉన్నవాండ్లంతా అంతర్ధాన మౌతారు]

(దాని కాశ్చర్యపడి) యి దేమిటండీ, వీండ్లంతా యేరీ!

శ్రీ: ఎవరు?

నే: ఇందాకట్నుంచీ యిక్కడున్నవాండ్లు.

శ్రీ: ఎవరున్నారు?

నే: ఏమిటండీ, కొందరొచ్చి పద్యం చదివిరి; నేను వాండ్లను వందిమాగధు లంటిని. స్త్రీ లుండిరి. వాండ్లు లేందే జరగ దను కొంటిమి! వాళ్లేంరే?

శ్రీ: నాయనా, నీకు నామీద భక్తికిది నిదర్శనం. నాపేరు విన్నప్పుడల్లా నీ కట్లా గనుపిస్తూంటుంది, నేనేం దలుచుకున్నా నాకు దేవి కనబడ్డట్లు.

నే: (కొంచెమాగి) కావచ్చునండీ! లేకపోతే ఆస్త్రీలు తిరుగుతూన్న పూలతోటేదీ, వచ్చిన వాండ్ల చంకల్లో గ్రంథా, లేవీ, కొండవీడు దుర్గమేదీ, నెమళ్లబురుజుచప్టా యేది?

శ్రీ: ఓహోహో! నీవు కవివే? యిది కాశీపట్నం.

నే: ఔనాను. మీతాతగారిక్కడ్నే కాదండీ వుంది.

శ్రీ: ఔను వారూ, మానాన్నగారూ ఇక్కడ్నే. నా చిన్నతన మీ వూళ్లోనే జరిగింది. అజ్జరుగుతూండగానే చంద్రశేఖరస్వామి యిక్కడికి రావడం, నాకు సరస్వతీ ఉపాసన కటాక్షించడం అంతా జరిగింది. నా పద్దెనిమిదో యేట కొండవీడు చేరి, రెడ్డిరాజుల ఆస్థానాల్లో ప్రవేశించా.

నేను: చిత్తం. తమపేరు—

శ్రీ: శ్రీనాథు డంటారు కాని నిజానికది కాదు. మా వాండ్లు చిన్నప్పుడు నన్ను వల్లభా వల్లభా అనేవారు, ఆంధ్ర వల్లభుడి పేర. నా యిరవయ్యో యేడ్నుంచి యిప్పటి పేరు వెంటబడ్డది.

నేను: బిరుదు నామమా?

శ్రీ: ఏమో యెట్లా వచ్చిందో గుర్తులేదు. ఏమిటి దానికి? చేతులో నెప్పుడూ ఏమీ వుండదు కాని జరుగుబాటుకు లోపం లేదన్నదూ. దాన్ని చూచి యెవడో యీయన శ్రీనాథుడ్రా అంటే, అంతా ఆరంభిస్తారట్లా.

నేను: అట్లా చెప్పండి! నే నెప్పుడూ అనుకుంటుంటా ఏమిట్రా అబ్బా, శ్రీనాథుడు అనే పేరెవ్వరు ఎక్కడా యెవరికీ పెట్టడం చూడం, వినమేనని అయితే తమకు చంద్రశేఖర స్వామి విద్య నేర్పారా.

శ్రీ: లేదు లేదు. మా తాతగారు మంచి కవి పండితులు. మా నాన్నగారి కవిత్వంకంటే పాండిత్యం పెద్దది. వాం డ్లిద్దరి అనుగ్రహంవల్ల నాకు చదువు వొచ్చింది. నాకొక్క వెళిలి కుండేదోయ్—ఏదైనా ఒక్కసారి విన్నా చదివినా కంఠతా వచ్చేది.

నేను: లేకపోతే అంత పండిత కవు లెట్లాగై వుంటారు. అంత పేరెట్లా సంపాదించి వుంటారు. మరి, తమ చరిత్ర చూస్తే తమరు మహా స్వతంత్రులుగా కనుపిస్తారే. స్వతంత్రించి యేదైనా కావ్యం చెప్పకుండా పురాణాలు నైషధాంధ్రీకరణంతోనే కాలం గడిపారేం?

శ్రీ: చెప్పకేం? చెప్పా, ఎన్నో చెప్పా. వాట్ని గురించి ఒక సీసంకూడా చెప్పాగా యెక్కడో! అవేమీనిలవక నీవన్న వే నిల్చాయి. వాట్లో ఒక్కటి నిలవాలసిందే గాని నా పేరుతో గాకుండా వల్లభామాత్యుడి పేరుతో నుంది క్రీడాభిరామం. దాన్ని తెల్లాళ్ల చదువులు సభ్యతలు గౌరవించిన మన మహానుభావులు అసభ్యకావ్య మని అంతు చేశారు. ఏమిటో? మొత్తానికి నా స్వతంత్ర కావ్యాలకంటే నీవు చెప్పినవే బాగున్నాయనుకుంటా.

నే: ఎందుకనో?

శ్రీ: నిజాని కంతే. మనమెంత పాటుపడ్డా సంస్కృత కవు ప్రతిభను తీర్పును మించలేమనుకుంటా. ఏదో కొంచెతనాల్తో చమత్కారాలతో రస మొప్పించాలసిందేగాని, నిగ్గుదేరిన భావాలు అవ్వి వాట్లోనే వున్నా యనుకుంటా. కాబట్టే నా ఆంధ్రీకరణాల కొచ్చిన పేరు స్వతంత్ర రచనకు రాలా. నా నైషధం చూడు. మీ కంతా నేను తేలిగ్గా వ్రాసినట్లు కనిపిస్తుంది కాని కొంత కృషి చేస్తేనే గాని సాగిందికాదు.

నే: ఎప్పుడు చేశారండీ ఆ కృషి!

శ్రీ: అట్లాగే దార్ని పోతూ మకాం చేసినపుడల్లా చెప్పేవాణ్ణి. శిష్యు లుండేవాళ్లు కాబట్టి వ్రాసుకుంటుండే వాండ్లు. ఒక్కొక్క పట్టణంలో కొన్ని నెలల తర బడుండే వాణ్ణి. అప్పుడు కొంచెం దీర్ఘరచన కవకాశం దొరికేది.

నే: ఒక్క మాటడుగుతా. క్రీడాభిరామమంటి గ్రంథం నిలవకపోవడాని కందున్న కొన్ని పచ్చిపచ్చి పద్యాలే కారణంగదా, పోనీ వాటిని తేల్చి చెప్పకపోయినారా?

శ్రీ: ఇదంతా భ్రాంతోయ్. ఆ విషయం పూర్తిగా చెప్తా విను. అవి రాసేట పుడీ తెల్లాళ్లు వస్తారని, వారి మన సాంప్రదాయాల తారతమ్యాలు పాటించకుండా మన యనుదినచర్యను, ఊహాపోహల్నికూడా వారి వరవడి ననుసరించి దిద్దుకుంటా మని నాకు తోచలా. ఇందుకని దాని అంతును నే నంగీకరించా ననుకోవద్దు. కుచకచాది వర్ణనలు ఏహ్య మనుపిస్తే, అవి లేకుండాచేయరాదూ? నపుంసకులను తురకాళ్ళు తయారుచేసినట్లు వాండ్ల కవి అపరిపూర్ణాలయ్యేటట్లు చేయరాదూ? ఇట్లా ఆక్షేపించే అయ్యలంతా నీచశృంగార మని వా రనుకునేది లేకుండానే సంసారాలు గడుపుతున్నారా. మరొకటి: ముఖాద్యంగ వర్ణనలు ఆనందదాయకము లై, మర్మాంగవర్ణనలు, తత్సంబంధవర్ణనలు కటువు లెట్లాగైనాయ్. అవిమటుకు చేసే తీర్చ చేస్తే యెందు కంద మనుపింపవు? నే చెప్పినవాట్లో నట్లాటి వందంగా లేవని యెవ రనగలరు? ఏదో వంక పరకచాట్ల నంగీకరించే మాయసంఘం అట్లాటివా ట్నన్నిటిని అసభ్యా లనగలిగింది కాని, నిజానికి వాట్లో నేముంది? సృష్టిలో మన కిష్టంలేని వెన్నున్నాయి. అన్నిటిని నాశనం చేసామా, అవి రుచించేవాండ్లే వాటి నాదరిస్తారు. మిగతా వారంతా వాటి జోలికి పోకుండా వుండగూడదూ? ఇంతకు అదే కావా లని బూతులపంచాంగాన్ని గుణిస్తే వద్దన్నా బాగుంటుంది. అట్లా గాకుండా యేదో వ్రాస్తే, దాన్తో నేమైంది యింత గంద్రగోళానికి?

నే: సత్యం. అయితే తమకు రోజూ శివపూజ జరగాలిసిందన్న మాటే?

శ్రీ: ఏదైనా శారీరకబాధ యేర్పడితే దప్ప జరిగి తీరాల్సిందే!

నే: ప్రయాణా ల్జేస్తూంటే యెట్లాగండీ?

శ్రీ: మా ప్రయాణాలు. దినచర్యా వేరు: మీ ప్రయాణాలు, దినచర్యవంటివికావు. భోజనానంతరం బయలుదేరి ప్రొద్దుగూకేటప్పటి కొకవూరు చేరుకుంటాం. తెల్లారుఝామున బయల్దేరి ఝాంపొద్దు కింకొక వూరు చేర్తాం. మాకు మీ కాఫీబానిసత్వం లేదు. ఊరు చేరగానే స్నానంచేసి యీశ్వరార్చ నారంభిస్తాం. పూర్తిచేసుకుని భోంచేస్తాం. ఇబ్బందేముంది దాన్లో?

నే: చిత్తం. కోపం రాదు కదా; ఒక మాటడుగుతా.

శ్రీ: అడగవోయ్. ఒక డడిగేమాట కొచ్చే కోపం అదేం కోపమోయ్, కోపమంటే యేదో ధర్మం విఘాతమయ్యేటప్పు డొచ్చేది కోపంగాని. మీ కాలంలో పెద్దపెద్ద మాటల్ని తూలికల్లా గగరేసి వాడుతున్నారు. నీ వడగొచ్చేది నాకు తెలుసు; అడుగు చెప్తా.

నే: అనుదినం ఆ యీశ్వరార్చనేమిటి, ప్రతి రోజూ...

శ్రీ: ఊఁ, అనూ, ఆ సహవాస మేమిటి! అదే గదూ అడిగేది? దానికీ సమాధానం కావాలి?, చెప్తా విను. నీ విట్లాగడగడం మంచి దైంది. నన్నంతా యిట్లా గనుకుంటున్నారే, సమాధానమిస్తే బాగుంటుం దనుకుంటూంటా. నీ పుణ్యమా అని అవకాశం దొరికింది—సంతోషం. నేనన్ని గ్రంథాల్రాశా, నంతదేశం తిరిగా నెక్కడా నేను మతకర్త ననిగాని, మహాత్ముణ్ణనిగాని, చివరకు ఘనుణ్ణనిగాని చెప్పుకోలా! ఎంతవరకూ గొప్పవారి దార్ని నడవడానికి యత్నించాతప్ప. అట్లాటివాడికి లేనిపోని గొప్పతనం మీరంతా తగిలించి దానికి తగ్గ నడవడిక లేదని నిష్ఠూరాడ మెందుకూ, పాపం వట్టిభ్రమ! కాబట్టి నేను సామాన్యుణ్ణి. నీ వెత్తినవిషయం సంఘ నియమ రీత్యా చూస్తే గొప్పవిషయంగా కనబడ్డా కేవల మానవలక్షణదృష్ట్యా విమర్శిస్తే సాధారణ విషయం. కేవల శరీరతత్వాధిక్యంచేతగాని, వాంఛానుగతమైన వినూత్న అభిలాష చేతగాని, ఒక్కొకసారి గాని, సర్వదాగాని ఒకడి మనస్సు చలిస్తుంది. తిండివిషయం విచారించు, ఉన్నది చాలక యింకా తిందా మనుపిస్తుంది; కొత్త పదార్థా న్ననుభవిద్దా మనుపిస్తుంది దానికి గావలసిన జీర్ణశక్తి కలిగినంతమేర. అట్లాగే నీ వన్న భావం ప్రకోపిస్తుంది. తద్వారా ఉపశమిస్తుంది.

నే: చిత్తం బోధపడైంది. తమ రెక్కడికెళ్ళినా కామమ్మకూడా యెందుకు?

శ్రీ: సంఘం రహస్యప్రవర్తనను విమర్శించినట్లు బహిరంగ ప్రవర్తనను విమర్శించదు. వ్యసనలోలు లందరికీ యిదే బ్రహ్మసూత్రమంతే ఉపకరిస్తుంది. దీన్ని వెంటబెట్టుకుని పోవడ మారంభించినప్పట్నుండి నాకా బాధలు రెండు—పై వ్యసనబాధ, అట్టి విమర్శ బాధ వెనకబడ్డాయ్.

నే: ఎన్నేళ్ల నాట్నుండీ యీ బహిరంగ ప్రవర్తన?

శ్రీ: కొంత పేరు వచ్చినప్పట్నుంచీ.

నే: తమరు కన్నడ దేశంలో...

శ్రీ: ఆ బహు కష్టపడ్డా. ఏమిచెయ్యనోయ్! ఈ రాజు దగ్గర ఆస్థాన కవులు, పండితులు చాల వరకు గట్టివాండ్లు కాక, తాత తండ్రుల తరాల్నుంచి ఉన్నవాం డ్లుంటారు. వంశానుక్రమంగా అట్లాటి త్వాష్టులు కొత్తవాండ్లను చేరనివ్వరు. అందుకని కొత్తవాండ్లంతా ముందు వాండ్ల నాశ్రయిస్తారు. మనసంగతా దేశంలో తెలీదనుకో. అందుకని మనమూ అట్లాగే చెయ్యాలి సొచ్చింది. అనుదినం దైవ దర్శనాని కెళ్లినట్లా అపాత్రుణ్ణి త్రికాలములయందూ దర్శించేవాణ్ణి అదుగో నిదుగో నని అర్నెల్లు గడిపాడు. నేను సుకుమార్ని! పరవాసాని కలవాటు పడ్డవాణ్ణిగాను; పైగా వాండ్ల భోజన సాంప్రదాయం, మంది కాదు; అచటి బ్రాహ్మలు బ్రాహ్మలా నిజంగా ననుపించేది; ఇప్పటికీ అట్లాగే వుందనుకుంటా. ప్రాణం విసిగి శ్రీ విరూపాక్షు దర్శనం చేసుకుని పంపా ఘంటాపథంలో వస్తూన్న చక్రవర్తి వాహనాన్నొకరో జడ్డు తగిలి ఆపద్యం చెప్పా. విని స్వామీ సభకు రమ్మన్నారు. వెళ్లా; గొప్పగౌరవం పొందా. గౌరవమేమిటి, కనకాభిషేకం, సార్వభౌమ బిరుదు, తదీయ చిహ్నాలు అన్నీ లభించాయ్.

నే: దక్షిణాధీశుముత్యాల శాల న్నారేమిటి? ముత్యాల్తో నెట్లా కట్టారా శాల్ని?

శ్రీ: ముత్యాల్తో కట్టలా. అదొక శిలా సభామందిరం. దాని స్తంభాలకు కప్పులోపల భాగానికి మొకమల్ గుడ్డ నమర్చారు. దానిమీద ముత్యాల సరులను, స్తంభాలకు కప్పుకు, ముకమలెక్కణ్ణోతప్ప కనబడకుండా కూర్చారు.

(18 వ పేజీ చూడుడు)